

INTERNACIA

JURA

REVUO

B·U·D·A·P·E·S·T

INTERNACIA ESPERANTO-ASOCIO DE JURISTOJ /IEAJ/
/aliĝinta faka organizo de UEA/

estas fondita en 1957, dum 42a Universala Kongreso de Esperanto, en Marseille /Francujo/.

El la decidoj de la fondkunveno:

1. rekomendi al ĉiuj juristoj-esperantistoj aliĝi kiel individuaj membroj al UEA kaj fariĝi fakdelegitoj pri juro,
2. aliĝi la Asocion se eble kiel sektion, al "International Law Association" kaj rekomendi al ĉiuj juristoj-esperantistoj aliĝi kiel individuaj membroj al naciaj sekcioj de tiu internacia asocio de juristoj.

La celo de IEAJ estas: a./ disvastigi la Internacian Lingvon inter la juristoj kaj antaŭenigi ĝian praktikan uzadon en la internaciaj rilatoj de juristoj;

b./ helpi la utiligon de la Internacia Lingvo por fakaj, profesiaj kaj sciencaj celoj de la membroj.

Ordinara membro povas esti akceptita ĉiu persono, kiu diplomigis ĉe Jura Fakultato, aŭ samranga Alta Lernejo kaj kiu parolas la Internacian Lingvon. Kiel eksterordinara membro povas esti akceptita ĉiu esperantisto, kiu estas studento de juro, aŭ kiu laboras en juĝejo, tribunalo, advokata aŭ notaria kancelario, aŭ en simila jura institucio. - Kiel subtenanta membro povas esti akceptita ĉiu fizika aŭ jura persono, kiu per siaj kontribuoj deziras helpi la Asocion.

Aliĝojn akceptas Sekretarioj-kasistoj je la subaj adresoj.

Kotizo estas 1 usona dolaro aŭ egalvaloro jare.

Organo fondita en 1966, dum 51a Universala Kongreso de Esperanto, en Budapeŝto /Hungarujo/, de la Asocio estas "INTERNACIA JURA REVUO".

Abonprezo por membroj 1 usona dolaro kaj por nemembroj 2 usonaj dolaroj aŭ egalvaloro jare.

Plenumkomitato por la laborjaro 1966-1969:

Prezidante: Prof. Dr. Ivo Lapenna docente pri Kompara Soveta kaj

Orienteŭropa Juro en The London School of Economics
and Political Science, Universitato de London /Britujo/

Vicprezidantoj: Roman Sakowicz advokato, Nowa Sol /Pollando/

Erwin Stolpe juĝisto, Berlin /Okc.Germanujo/

Sekretarioj-kasistoj: D-ro Ludwig Röhl notario

Friedrich-von-Teck-Str 3. Höchstädt/Donau /Okc.Germanujo/

D-ro Lajos Márton sekretario de Hungara Juristo-Asocio
Szemere u. 10. Budapeŝto V. /Hungarujo/

P L I A K T I V A N A G A D O N

atendas de ĉiu ano de la Internacia Esperanto-Asocio de Juristoj, la celo de nia organo: utiligo de la Internacia Lingvo en la praktike. Tiun celon, ni povas atingi nur en tiu kazo, se nia juna, novfondita Internacia Jura Revuo havas sufiĉe grandan nombron de kunlaborantoj, kiu subtenas ĝin per artikoloj. Sed tiu nobla tasko ŝargas mem ĉiun leganton de la revuo.

En deka jaro de IEAJ okazis la decido pri fondigo de ties organo "Internacia Jura Revuo". Venkinte ĉiujn malfacilaĵojn subjektivan kaj objektivan, la apero de la revuo signifas novan etapon en la vivo de nia asocio. IEAJ ne plu estas nura "kongresa asocio", kiu aktivigas nur dum kongresoj.

La organo "Internacia Jura Revuo" estas vigla, kaj interesa, se ĝi donas horizonte ampleksan trarigardon pri la internacia vivo jura per originalaj studoj aŭ tradukitaj traktaĵoj fakaj. Por la sukceso de la revuo estas necesa, ke la redakcio konstante ricevu tiujn artikolojn, kiujn vi mem legus volente en la revuo. La interesan enhavon difinas la varieco de la artikoloj.

La tasko de la revuo ne estas nur la perado de konoj, sed ankaŭ reprezentado de la internacia organizo de juristo-esperantistoj. Tiel mem la revuo reprezentas ankaŭ organizan forton. Ĝi altiras, faras aktiva la juristojn-esperantistojn, instruas al verkado de nivela artikolo. Krome, IJR edukas kaj instigas ilin al novaĵoj temoj. Per daŭrigi la revuon estas nepre necesa, ĝuste por profiti la Internacian Lingvon por fakaj, profesiaj kaj sciencaj celoj de la juristoj.

LA POZICIO DE ADVOKATO EN FRANCUJO

La profesio de advokato en Francujo estas libera. Li ricevas sian pagon rekte de siaj klientoj. Li devas esti sendependa rilate la publikajn aŭtoritatojn, la juĝistojn kaj eĉ siajn klientojn.

Por fariĝi advokato estas necese esti jura licenciato, trapasi specialan ekzamenon kaj fari trijaran provtempon. Advokato povas pledi antaŭ ĉiuj tribunaloj, eĉ apelaciaj kortumoj, escepte de la kasacia kortumo kaj la ŝtatkonsilantaro /Conseil d'État/, antaŭ kiuj altnivelaj tribunaloj aperas speciala grupo de advokatoj.

La advokato povas esti membro de tribunalo. Li ne povas havi alian profesion, krom jura profesoro en universitato.

Interesa trajto de la franca juro estas, ke la advokato povas doni konsultojn principe nur en sia kabineto, kelkfoje en malliberejo kaj nur escepte en la domo de sia kliento /kiam li ne povas translekiĝi pro serioza kaŭzo/.

En punaj aferoj, eĉ en politikaj kazoj, li rajtas sekrete viziti sian klienton en la malliberejo, ĝis la fino de la proceso, kiam la kondamnito ne plu povas apelaci. La advokato rajtas ĉeesti la enketojn, la ekspertizojn, la restarigon kaj fari rimarkigojn. Li devas ĉiam esti vokita per rekomendita letero almenaŭ 48 horojn antaŭe. - Li apudestas sian klienton antaŭ la tribunaloj. Li povas eĉ paroli, kiam la kliento ne ĉeestas, kondiĉe ke la kliento konsentis skribe, kaj la puno estas nur monopuno malpli ol dujara malliberigo. Antaŭ la krima kortumo la ĉeesto de advokato estas deviga.

Kiam la kliento ne povas pagi advokaton, li povas peti senpagecon. Se la peto estos akceptita, neniu pagos la advokaton.

Tia kazo estas devo de la advokata profesio.

Jean Duthilleul
advokato
-Briancon-

LA PROTEKTO DE AŬTORAJ RAJTOJ KUN APARTA KONSIDERO

al la

UNIVERSALA KONVENCIO DE UNESKO /x/

I. Enkonduko

Rezulte de la kreskanta interdependeco de la mondo kaj de la multigantaj kulturaj kontaktoj, ĉie intensiĝas la interesiĝo pri la problemoj ligitaj al aŭtoraj rajtoj, speciale pri ilia internacia protekto. La demando interesas ne nur la aŭtorojn kaj la personojn aŭ entreprenojn, kiuj estas rekte koncernataj en kiu ajn formo, sed ankaŭ la vastan publikon, la tutan socion. Apenaŭ necesas diri, ke la aŭtora juro rilatas same tiel al la intelektaj valoroj kreitaj aŭ reproduktitaj en la Internacia Lingvo. Laŭ mia scio, ĝis nun ne aperis en Esperanto kiu ajn monografio aŭ pli ampleksa studo pri la temo. Tio estas des pli surpriza, ĉar la aŭtoroj, tradukantoj, ĵurnalistoj, eldonistoj, reĝisoroj kaj aliaj agantoj sur la kultura kampo, uzantaj tiucele la Internacian Lingvon, sendube renkontas en sia ĉiutaga laboro problemojn ligitajn al rajtoj kaj devoj difinitaj en la aŭtora juro.

^x Prelego farita en la Internacia Somera Universitato, Budapeŝto, 1966.

Evidente, estas absolute maleble prezenti en mallonga prelego eĉ parteton de ĉiuj aspektoj de la aŭtora juro en diversaj landoj kaj sur internacia nivelo. Plurvoluma verko apenaŭ sufiĉus por tio. La celo estas ekspliki plej koncize la koncepton mem de la aŭtora juro, ĝiajn ĉefajn trajtojn en la plej gravaj juraj sistemoj kaj la nunan situacion rilate la internacian protekton de la aŭtoraj rajtoj.

II. Difino

Unue, kio estas aŭtorrajta juro aŭ, mallonge, aŭtora juro?

La plimulto de juraj specialistoj en tiu ĉi fako difinas ĝin kiel juran branĉon aŭ subbranĉon, kiu reguligas la tuton de rajtoj - kaj la respektivajn devojn - de aŭtoro de literatura, arta aŭ scienca verko je lia intelekta kreaĵo. Ĝi celas protekti la intelektan kreadon senkonsidere al la kvalito kaj al la arta aŭ scienca valoro de la verko.

Necesas tuj diri, ke en ĉiu intelekta kreado oni distingas tri esencajn elementojn: la ideon mem, la formon de ĝia realigo kaj la materialon aŭ materialan objekton, per kiu ĝi konkretiĝas /libro, desegnopapero, pentrotolaĵo, gramofondisko ktp./. Nek la ideo, nek la materia objekto kiel tiaj ĝuas protekton. Nur ideo konkretiĝinta en difinita formo estas protektata de la aŭtora juro. La ideo mem povas eble eĉ ne esti originala, sed la formo nepre jes. Tiu konkreta originala formo povas esti esprimita per vortoj, bildoj /koloroj/, sonoj /tonoj/ aŭ kiu ajn alia rimedo, depende de la karaktero de la verko. Kompreneble, tiuj malsamecoj gravas el la vidpunkto de la konkreta jura protekto, sed ili ne ŝanĝas la fundamentan koncepton de "protektata verko" en la intereso de ĝia aŭtoro.

Aliflanke, ĉiu aŭtoro kreas en difinita socia kaj kultura klimato. Por sia intelekta kreado li utiligas la kulturan heredaĵon de la pasinteco, kaj per sia verko li siavice kontribuas al plia riĉigo de la kulturo. Kulturo ne estas nur afero de la aŭtoroj, sed ankaŭ de la tuta socio. Tial la aŭtora juro enhavas nombron da reguloj, kiuj certgrade limigas la individuajn aŭtorajn rajtojn en la intereso de la socio. Ekzemple, scienca verko estas protektata de la aŭtora juro kaj neniu povas senrajte publikigi, multobligi, reprodukti aŭ ŝanĝi ĝin, sed la sciencaj ideoj mem, la malkovroj kaj teorioj ne ĝuas tiun protekton, ĉar ili havas ĝeneralan kulturan-socian signifon, kaj ĉiu povas libere utiligi ilin. Pro la samaj kaŭzoj la daŭro de la aŭtoraj rajtoj estas kutime limigita en la tempo. En la grandega plimulto de internaj juraj sistemoj la menciitaj rajtoj daŭras dum la vivo de la aŭtoro kaj kelkan tempon post lia morto.

Sekve, la aŭtora juro celas harmoniigi du kontraŭajn interesojn: la individuajn de la aŭtoro kaj la kolektivajn de la socio. La preskriboj de la aŭtoraj juro en ĉiuj landoj ja kreas la necesajn jurajn kondiĉojn por arta kaj scienca kreado, sed samtempe ebligas, ke la rezultoj de tiu kreado estu metitaj en la servon de la socio por la plua evoluigo de ĝia spirita kaj materia kulturo.

La aŭtora juro garantias al la kreinto de intelekta verko la eblecon ricevi materialan kompenson por siaj mensa fortostreĉo, laboro kaj kontribuo al la kulturo de la socio, en kiu li vivas. Ĝuste tiu materia flanko de la aŭtoraj rajtoj igis multajn jurajn teoriistojn rigardi la tuton de tiuj rajtoj kiel proprieton de sia speco, nome kiel nematerialan, senobjektan proprieton je kreita verko. Ankaŭ la leĝdonaj instancoj de diversaj landoj kutime sekvas tiun starpunkton. La franca leĝo de la 11-a de marto 1957 eĉ havas la titolon "Leĝo pri Literatura kaj Arta Proprieto". La esprimo proprieto estas uzata ankaŭ en aliaj internaj leĝoj, ekzemple en la brita Kopirajta Akto de 1956, kaj en internaciaj konvencioj kiel

la Berna kaj la Universala de UNESKO.

Tamen, krom la pure materia flanko /kompensoj al la aŭtoro por utiligo de lia verko/, la aŭtoro kaj liaj juraj heredantoj ĝuas ankaŭ aron da personaj, neproprietaj rajtoj. Ekzemple, eĉ post la estingiĝo de diversaj rajtoj je materiaj avantaĝoj, la digno, honoro kaj personeco de la aŭtoro estas protektataj sen tempa limigo. Neniu rajtas kaŝi lian nomon, ŝanĝi, falsi aŭ en kiu ajn senco misuzi lian verkon. Krome, la proprieta rajto - tute egale ĉu temas pri privata, persona, ŝtata aŭ kolektiva - ĉiam estas absoluta, t. e. ĝi efikas kontraŭ ĉiujn kaj tempe ĝi ne estas limigita. Male, la materia flanko de la aŭtorrajto ne ĉiam estas absoluta kaj, kun 2-3 esceptoj, ĝi ĉiuokaze estas tempe limigita. Tial ne ŝajnas oportune identigi la aŭtorajn rajtojn kun la proprietaj. Se, malgraŭ tio oni trovas kaj en teoriaj verkoj kaj en legaj tekstoj la esprimon "proprieto" en ligo kun la aŭtorrajto, oni devas kompreni tiun esprimon kun rezervo kaj nepre ne identigi ĝin kun la proprieto de materiaj objektoj.

Konsiderante la fakton, ke la tuto de aŭtoraj rajtoj konsistas el persone-juraj kaj materie-juraj elementoj, plej bone estas rigardi tiun tuton kiel specialan grupon de rajtoj kaj devoj, reguligitan de aparta jura branĉo aŭ fako: la aŭtora juro. Per la preskriboj kun persone-juraj elementoj ĝi protektas la personajn kaj moralajn interesojn de la aŭtoro: lian honoron, reputacion kaj artan aŭ sciancan prestiĝon en ligo kun la kreita verko; per la reguloj kun materia karaktero ĝi ebligas al la aŭtoro uzi aŭ utiligi la verkon en kiu ajn formo kaj havigi al si ekonomian profiton.

Sekve, la aŭtora juro povas esti plej taŭge difinita kiel tiu jura branĉo, kiu reguligas la proprietajn kaj personajn rajtojn kaj respektivajn devojn en ligo kun la kreado de literatura, artaj kaj sciencaj verkoj, kun la celo harmoniigi la interesojn de la aŭtoroj kaj tiujn de la socio por antaŭenigo de la kultura progreso.

III. Noto pri historia evoluo

Iaj "intelektaj rajtoj" aŭ rajtoj ligitaj al intelekta kreado ne estis konataj al la romia juro. La vera historio de la protekto de aŭtoraj rajtoj komenciĝas kun la invento de la presarto, kvankam, fakte kaj jure, en la komenco ne la aŭtoroj, sed la produktantoj de presitaj materialoj estis protektataj.

En Anglio, ekzemple, la libroproduktantoj deziris protekti sian reputacion kaj konservi por si la profitojn rilate la librojn, kiujn ili mem unue eldonis. En la 16-a jarcento en tiu lando evoluis sistemo de privata registrado de ĉiuj publikigitaj libroj sub la kontrolo de la unuigo de komercistoj pri presaj kaj papero. Unu el la rezultoj estis, ke kreiĝis fakta kopirajto, nome rajto kopi unue publikigitan presajon, pro kio eĉ hodiaŭ la tuta sistemo de aŭtoraj rajtoj konservis la nomon "copyright", kvankam nuntempe ĝi havas tute alian senco ol estis ĝia originala signifo en la 16-a jarcento. En tiu tempo la "kopirajto" estis rigardata kiel proprieta rajto kaj tial senlima en sia daŭro.

Aliflanke, la reĝa aŭtoritato, ĉefe pro politikaj kaŭzoj, ĉiam pli interesiĝis pri kio ajn presita kaj deziris siavice kontroli la agadon sur tiu kampo. Tion ĝi realigadis unue per dekretoj kaj poste per licencaj aktoj. Tiamaniere la protekto estis transportita el privataj manoj de unuigo en la manojn de la ŝtato, kvankam plue temis nur pri protekto de la produktantoj de presajoj kaj ne de la intelektaj kreantoj. La rezulto de tiu stato estis, ke la kopirajto fariĝis monopol, konsentita de la ŝtata aŭtoritato tra la Krono, kaj tial ĝis daŭro estis

strikte limigita, idente al ĉiuj aliaj monopoloj.

Tiamaniere, almenaŭ en Anglio, en la aŭtoran juron estis enkondukita la ideo de limigita tempodaŭro de la rajto.

Fine de la 17-a jarcento ĉesis la sistemo de la "licencaj aktoj" kaj tuj ekestis la demando en kio fakte konsistas la jura naturo de "kopirajto", ĉu ĝi entute jure ekzistas laŭ la t.n. "common law" kaj, se jes, al kiu ĝi apartenas. Tiurilate estas interese menci, ke nur en 1774 la demando pri la protekto de la aŭtorrajto laŭ la angla "common law" estis pozitive solvita en la decida kazo Donaldson v. Beckett. Unu el la demandoj faritaj al la Ĉambro de la Lordoj estis "ĉu konforme al al common law aŭtoro de kiu ajn libro aŭ literatura verko havas sola la rajton unue presigi kaj publikigi ĝin por vendo, kaj la rajton de akuzo kontraŭ kiu ajn persono, kiu presigis, publikigis kaj vendis tiun verkon sen lia konsento". Ok el dekunu juĝistoj respondis jese /x/ kaj tiel, pro la strukturo de la angla juro, kreis devigan precedencon por ĉiuj postaj kazoj.

Paralele kun tiu evoluo la tuta demando komencis esti reguligata ankaŭ per leĝoj. La unua laŭvice estis la Kopirajta Akto /leĝo/ de 1709. Poste sekvis tuta aro da aliaj, el kiuj la plej menciindaj estas tiuj de 1842 pri la literatura protekto /daŭro: dum la vivo de la aŭtoro kaj 7 jarojn post lia morto aŭ entute 42 jarojn, se tiu lasta estas pli longa/; 3 kopirajtaj leĝoj pri gravuraĵoj kaj artpresaĵoj de 1734, 1736 kaj 1777 /daŭro: 28 jarojn post la publikigo/; la kopirajta leĝo de 1814 pri skulptaĵoj kaj tiu de 1862 pri protekto de pentraĵoj kaj fotografaĵoj /daŭro: dum la vivo de la aŭtoro kaj 7 jarojn post lia morto/; alia leĝo pri prezentado de teatraĵoj /1833/ kaj reproduktado de muzikaj verkoj /1842/ kaj kelkaj aliaj. Nur en 1911 aperis la unua ĝenerala Kopirajta Akto, kiu rilatis al ĉiuj formoj de literatura kaj arta kreado. Ĝi restis valida ĝis la 1-a de junio 1957, kiam ekvalidis la nova Kopirajta Akto de 1956 kun la postaj aldonoj kaj precizigoj. Tiu ĉi leĝo, simile al la leĝoj en la plimulto en aliaj landoj, ne aplikigas al inventoj aŭ malkovroj, kiuj laŭ sia naturo povas esti patentitaj; nek ĝi aplikigas al industriaj aŭ komercaj markoj, kiuj ĝuas alispecan protekton. Tien oni devas bone memori kiam oni traktas la aŭtoran juron.

Kompreneble, ne ĉiuj landoj pasis la samajn aŭ similajn etapojn de evoluo. Pli modernaj ŝtatoj transsaltis la komencajn stadiojn, dum kiuj iom post iom formigis la koncepto de la aŭtorrajto. Hodiaŭ tiu tuta sfero estas reguligita unuavice per internaj leĝoj de diversaj landoj kaj, internacie, per duflankaj, plurflankaj aŭ ĝeneralaj konvencioj, el kiuj la Berna, la Tutamerika kaj la Universala de UNESKO estas sendube la plej gravaj.

IV. Objekto kaj Subjekto

Per scii precize kiu estas la subjekto de la aŭtoraj rajto, nome al kiu ĝi apartenas, kaj kio estas la objekto de tiu rajto, t.e. kio fakte estas protektata kaj dum kiu periodo, oni devas ĉiam konsulti la leĝojn aŭ aliajn jurajn aktojn de la koncerna ŝtato, ĉar ekzistas malsamecoj, kelkfoje eĉ konsiderindaj, inter la internaj juroj de diversaj landoj. Tamen, ekzistas ankaŭ pluraj komunaj ĝeneralaj trajtoj, kaŭzitaj de la fundamenta ideo: harmoniigi la personajn kaj materiajn interesojn de la aŭtoroj kun tiuj de la socio.

Antaŭ ĉio kelkajn vortojn pri la objekto de la protekto.

/x/

Laŭ J.P. Eddy, The Law of Copyright /La Kopirajta Juro/, London, Butterworth Co. /Publishers/ Ltd., 1957.

La plej komuna formulo estas, ke la objekto de la protekto estas ĉiu originala literatura, arta kaj scienca verko, sed tiuj esprimoj devas esti komprenataj tra vaste, konforma al la leĝoj de la unuopaj landoj. Ekzemple, sub "literatura verko" oni kutime komprenas ne nur beletrajn kaj sciencajn tekstojn, sed ankaŭ mapojn, planojn, tabelojn, kompilaĵojn k.s. "Literatura", krome, ne necese implicas, en tiu ĉi kunteksto, artan aŭ sciencan valoron, sed nur tutsimple skribitan aŭ presitan tekston, kiu postulis certagradon lertecon de la aŭtoro. Aliflanke, ne ĉiu presita teksto estas protektata. Ekzemple, informoj en la ĉiutagaj gazetoj ne ĝuas la protekton de la aŭtoraj juro, sed analizaj artikoloj aŭ artaj kritikoj certe jes. Plue, kompilaĵoj estas protektataj, sed kelkaj specoj, ekzemple horaroj, vortaroj, programoj k.s., ofte estas traktataj laŭ specialaj reguloj. En tiaj kazoj ne estas protektata kia ajn "literatura" valoro, sed nur la lerteco, laboro kaj originaleco de la aŭtoro por kolekti kaj ordigi la materialon, kaj por kompili la koncernen verkon. Tre ofte, sed ne ĉiam, ankaŭ kondensigo de literatura arta verko - kun la permeso de la subjekto de la aŭtorrajto, kompreneble - por populara uzo aŭ por lernejoj ĝuas protekton, same tiel estas protektataj kolektoj de literaturaj aŭ artaj verkoj, ekzemple antologioj kaj enciklopedioj, se ili prezentas rezulton de sendependa intelekta laboro. Superflue diri, ke tio estas aparta aŭtorrajto, kiu en neniu senco povas tuŝi la rajtojn de la aŭtoroj, kies verkoj aperas en tia kolekto. Ĝis kiu grado povas iri la protekto montras la kazo de eĉ simpla komerca letero. En kelkaj landoj la ricevinto de tia letero rajtas ĝin montri al aliaj, sed ne rajtas kopii aŭ reprodukti ĝin sen la permeso de la sendinto, ĉar la sendinto havas la aŭtorrajton.

Similaj objektoj de protekto estas la artaj kaj sciencaj kreaĵoj esprimitaj en parola formo: paroladoj, lekcionoj, prelegoj k.s. La limo de protekto dependas de la konkreta enhavo. Stenogramo de parole eldirita teksto povas ĝui per si mem protekton, kiu apartenas al la stenografiisto pro lia lerteco.

"Artaj verkoj" inkluzivas ne nur pentraĵojn, skulptaĵojn, desegnaĵojn kaj arkitekturajn verkojn, sed ankaŭ ĉiaspecajn gravuraĵojn, fotojn, filmojn kaj produktojn de arta metio. Krome, estas protektataj ĉiuj artaj formoj produktitaj per sonoj, nome ĉiuj muzikaj verkoj. Necesas denove akcenti, ke ne la ideoj mem de tiuj verkoj estas objektoj de protekto, sed nur la konkreta originala formo, en kiu ili realigis. Sekve, la sama temo de literatura verko povas esti libere pritraktata de aliaj aŭtoroj en novaj originalaj formoj. La sama modelo, eĉ en la sama pozo, povas esti pentrita de alia artisto. La sama pejzaĝo povas esti denove fotita de kiu ajn. Foto de pentraĵo ĝuas sian propran protekton kiel originala verko, sed tio ne malhelpas, ke alia fotu la saman pentraĵon, eĉ el identa pozicio. Malpermesitaj estas nur la plagiatoj kaj aliaj misuzoj de la originalo per kopiado aŭ reproduktado.

La objekto de protekto etendiĝas tre vaste. En kazo de literaturaj kaj muzikaj verkoj ĝi inkluzivas ankaŭ kiun ajn publikan prezenton, aŭ utiligon de la koncerna verko por produkto de filmo. Aliflanke, se estas donita la necesa permeso, tiam la enscenigo de teatraĵo kaj la konkreta originala formo de aktorado, se fiksitaj skribe aŭ alimaniere klare determinitaj, aŭ la produktita filmo, estas per si mem objektoj de protekto.

Se iu verko estas produktita mekanike, ekzemple per gramofondisko aŭ magnetofona bendo, tiam la protekto rilatas ne nur al vendo, sed al publika prezentado, nome al ludigo de la disko aŭ bendo publike. Kion signifas "publike", estas alia demando, ofte komplika, kiun ne eblas trakti ĉi tie. Tute certe tio rilatas

ta al ludigo en publikaj lokoj kiel koncertejoj, kafejoj, restoracioj, dancejoj k.a., aŭ per radio kaj televido, sed tio ne rilatas al ludigo en la propra hejmo, eĉ por multaj gastoj.

Menciinda estas la tendenco etendi la protekton al legado kaj pruntado de libroj en publikaj bibliotekoj, tiel ke por ĉiu legado oni devus pagi sumeton al la rajtigito de la aŭtorrajto. Ŝajnas, ke tiu tendenco ne trovis favoran eĥon.

La subjekto de la aŭtorrajtoj, kun kelkaj esceptoj, estas la kreinto de la koncerna verko. Por la celoj de la traktata temo, aŭtoro estas la persono, kies laboro, scio, lerteco, talento aŭ gusto rezultigis la verkon. Ekzemple, en kazo de libro aŭ artikolo, la aŭtoro estas tiu, kiu konstruas la frazojn, aŭ kiuj konsistas la libro aŭ artikolo. Se li diktas ilin al alia persono, kiu samtempe aŭ poste tajpas, tamen li estas la aŭtoro kaj ne la persono, al kiu la teksto estis diktita. Sed se iu nur donas ian ĝeneralan ideon pri la verko, kaj alia persono skribas ĝin, tiam la lasta estas konsiderata kiel aŭtoro. Se la sugestita ideo estis sufiĉe detale ellaborita kaj la alia persono faris notojn, surbaze de kiuj la verko poste estis produktita, verŝajne temas pri kunaŭtoroj. Aŭ alia ekzemplo: la kreinto de desegnaĵo estas tiu, kiu faris ĝin. Se libro estas ilustrita per desegnaĵoj kaj la ideoj per ili estas prenitaj el la enhavo de la libro, tamen ne la kreinto de la teksto, sed la desegnistoj estas rigardata kiel aŭtoro de la desegnaĵoj.

Se pluraj personoj kontribuas al la kreo de iu verko, ili estas kunaŭtoroj. Specialaj reguloj rilatas al tiaj kazoj. Se unu persono skribis plurajn tekstojn kaj alia aranĝis ilin en formo de libro, la du povas esti rigardataj kiel kunaŭtoroj, depende de la konkretaj cirkonstancoj. Povas tamen okazi, ke la verkinto havas sian propran aŭtorrajton kaj la aranĝinto la sian. Ĉiu dependas de la demando ĝis kiu grado la aranĝado en ĉiu konkreta kazo povas esti rigardata kiel memstara intelekta kreado. Povas eĉ okazi, ke sole la aranĝinto havas la aŭtorrajton, dum la verkintoj de la tekstoj ne havas ilin. Ekzemple, la subjekto de aŭtorrajto en kazo de kompilaĵo de la speco "Kiu Estas Kiu?" estas la kompilinto kaj ne tiuj, kiuj efektive skribis la tekstojn pri si mem laŭ la demandaro de la kompilinto. En Britio antaŭ ne longe okazis, ke eĉ kompilinto de tabelo kun la plano pri la estontaj futbalaj matĉoj en la nacia konkurso - en tiu ĉi kazo la futbala asocio - sukcese postulis aŭtorecon, kaj la vetludaj kompanioj devas nun pagi kompenson por la rajto utiligi tiujn tabelojn en la ĉiusemajnaj futbalaj vetoj dum la sezono.

Oni certe rimarkis, ke en tiu ĉi lasta kazo la subjekto ne estas la personoj, kiuj efektive kompilis la tabelojn, sed la futbala asocio. Estas multaj jure identaj kazoj. Se, nome, iu persono estas dungita por fari difinitan intelektan laboron kaj se tiurilate ne ekzistas aparta kontrakto inter la dunginto kaj la dungito, la subjekto de la aŭtorrajto ne estas la intelekta kreinto, sed la dunginto de lia laboro. Tiaj kazoj estas precipe oftaj sur la kampo de diversspecaj esplorlaboroj en sciencaj institutoj kaj institucioj, sed ekzistas ankaŭ multaj esceptoj.

Por traduki protektatan verkon kutime necesas la konsento de la aŭtoro aŭ de la persono, kiu disponas pri la aŭtorrajto. Tiu konsento ne estas necesa laŭ la soveta juro.

Traduko postulas apartajn sciojn, talenton kaj laboron. Tial tradukinto posedas la aŭtorrajton rilate la tradukon, sed, kompreneble, la aŭtoro de la verko plue konservas siajn rajtojn rilate la originalon. La sama principo aplikigas

al transformado de noveloj aŭ romanoj en dramojn, aŭ inverse, kaj de ĉiuj ĉi en filmojn.

Rilate la tradukojn vere interesa kazo estis juĝita antaŭ la milito de angla kortumo. Temis pri tio, ke medio postulis aŭtorecon de traduko diktita al li, laŭ lia propra aserto, de spirito, kiu mortis antaŭ ĉ. 2000 jaroj. La kortumo konstatis, ke la libro estis skribita en tre malnova angla lingvo, tute malsama de la tiutempa, kaj sekve decidis, ke la aŭtorrajto por la "traduko" apartenas al la medio. Tio neniel implicis, ke la kortumo rekonis la ekziston de spirito. La alia partio ne kontestis, ke la libro originas de spirito, sed nur kontestis la aŭtorecon. Ĉar laŭ la angla juro la juĝistoj juĝas nur surbaze de faktoj kaj postuloj prezentitaj de la partioj, kaj ne rajtas fari proprainiciate pliajn esplorojn pri faktoj por eltrovi la t.n. materialan veron, kiel tio okazas en aliaj juraj sistemoj, la juĝisto en tiu ĉi kazo faris konforman decidon.

Subjekto de aŭtorrajtoj en kazo de prelegoj, lekcioj, paroladoj kaj aliaj formoj de parolarto, estas la persono, kiu eldiris ilin.

Kiel aŭtoro de pentraĵoj, skulptaĵoj, fotoj, gravuraĵoj kaj desegnaĵoj estas konsiderata la persono, kies arta krea laboro produktis la koncernan verkon. En la kazo de fotografaĵoj la aŭtoro ne ĉiam estas la persono, kiu faris la foton, sed kutime tiu, kiu proprietas la negativon. Se verko de pentroarto kaj aliaj figuraj artobranĉoj, inkluzive fotadon, estas speciale kaj eksplicite mendita, tiam la aŭtorrajto kutime apartenas al la mendinto, kondiĉe ke ne ekzistu kontraŭa interkonsento inter la mendinto kaj la verkinto. Se la mendo ne estas specifo, sed ĝenerala, tiam la aŭtorrajto apartenas al la verkinto. Ekzemple, en kazo de mendo de difinitaj fotoj pri iu kongreso, kunveno, geedziĝo aŭ simile, la aŭtorrajto apartenas al la mendinto, sed se oni nur interkonsentis, ke la fotisto faru fotografaĵojn laŭ sia bontrovo kaj poste vendu ilin je sia risko, li estas la subjekto de la aŭtorrajto.

.V. Rajtoj kaj Daŭro

La fundamentaj rajtoj de la aŭtoroj logike sekvas el la ligiteco inter la konceptoj de subjekto kaj objekto de la protekto. Ili estas divideblaj je du ĉefaj grupoj: personaj-moralaj kaj materiaj-ekonomiaj.

La personaj konsistas el la rajto je aŭtoreco kaj rajto je integreco de la intelekta produkto. Kutime, tiuj personaj rajtoj ne estas fordoneblaj.

La materiaj rajtoj konsistas el ekonomiaj avantaĝoj, kiuj apartenas al la aŭtoro aŭ al alia subjekto de la aŭtorrajto, kiun, en tiu ĉi kunteksto kaj kun rezervoj, oni povas nomi proprietulo de la aŭtorrajto. Tiuj ĉi materiaj rajtoj estas fordoneblaj kaj alproprigeblaj de aliaj ĉu por kompenso, ĉu sen kompenso, pri kio decidis la proprietulo de la rajto.

La distingo inter du grupoj estas grava ankaŭ rilate la daŭron. La daŭro de la personaj rajtoj ne estas limigita en la tempo. Kripligo de verko, kies materia protekto ĉesis jam delonge, tamen estas malpermesita. Male, kun la escepto de kelkaj kazoj de senlima daŭro /Nikaragvo, Gvatemalo, Portugalio/, la diversaj ekonomiaj rajtoj estas tempe limigitaj. La daŭro varias de lando al lando kaj, en la sama lando, ankaŭ depende de la protektata objekto, sed kutime ĝi estas 50 jarojn post la morto de la aŭtoro ekde la publikigo de la verko.

Plua ĝenerale rekonita principo estas, ke nombro da agoj rilate la verkon sub protekto ne estas konsiderataj kiel malobservoj de la aŭtorrajto. Tiuj agoj

povas esti mallonge resumitaj en regulo, ke ĉiu ajn lojala utiligo de iu verko por la celoj de privataj studo, esploro, kritiko, recenzo, gazetara resumeo, persona amuziĝo k.s., estas permesitaj. Estas maleble abstrakte difini kion precize signifas "lojala utiligo". La respondo al tiu demando kaj al tuta aro de detaloj, precipe koncerne la daŭron kaj formon de la protekto, donas la leĝoj kaj la kortuma praktiko de ĉiu unuopa lando.

Kiel oni vidas, ekzistas sur tiu ĉi kampo kelkaj bazaj juraj principoj, rekonitaj en la tuta civilizita mondo, sed ekzistas ankaŭ granda nombro da reguloj, kiuj malsamas de lando al lando. Komparante la internajn jurojn de diversaj ŝtatoj, oni tamen trovas, ke ankaŭ multaj detaloj de la aŭtora juro estas identaj aŭ similaj en grupoj da landoj, kaj en tiu senco oni povas paroli pri kelkaj sistemoj de aŭtorrajtoj. Tri el ili altiras apartan atenton: la kopirajta, evoluinta precipe en Britio kaj Usono, la Eŭropa kontinenta kaj la Soveta.

La Brita kopirajta sistemo estas grava ne nur pro sia historia evoluo kaj pro sia propra interna jura valoro, sed ankaŭ pro la fakto, ke ĝi multrilate servis kiel modelo por aliaj landoj, kiuj dum longa tempo estis sub la influo de la angla juro.

Kiel dirite, nuntempe en Britio la aŭtorrajto estas reguligita en la Kopirajta Akto de 1956 kun la postaj aldonoj. La nova leĝo rilatas al ĉiuj literaturaj, teatraj, muzikaj kaj artaj verkoj, al kinofilmoj, mekanikaj sonregistraĵoj, televido kaj radio.

La personoj kvalifikitaj je protekto estas ĉiuj britaj civitanoj aŭ la t.n. protektataj personoj, la civitanoj de la Irlanda Respubliko, ĉiuj personoj kun domicilio en Britio aŭ loĝantaj tie, ĉiu alia persono, al kiu laŭ la leĝo aplikigas ĝiaj preskriboj.

La Kopirajto daŭras dum la vivo de la aŭtoro kaj 50 jarojn ekde la finiĝo de la jaro, en kiu la aŭtoro mortis. En kazo de gravuraĵo, se ĝi ne estis publikigita dum la vivo de la aŭtoro, la daŭro estas 50 jarojn ekde la finiĝo de la jaro de la publikigo. Se temas pri fotografiaĵoj, la kopirajto en ĉiu okazo daŭras 50 jarojn ekde la finiĝo de la jaro, en kiu la koncerna foto estis publikigita. La leĝo donas klarajn difinojn de diversaj terminoj. Ekzemple, "gravuraĵo" signifas ankaŭ ĉiun ajn litografiaĵon, artpresaĵon aŭ similan verkon, kiu ne estas fotografiaĵo; kiel aŭtoro de fotografiaĵo estas konsiderata la proprietulo de la materialo, sur kiu ĝi estis farita en la momento de la fotado ktp.

La leĝo entute estas tre detala kaj preciza. Ĝi donas efikan protekton ne nur al la supre menciitaj "kvalifikitaj personoj", sed ankaŭ al la civitanoj de ĉiuj aliaj landoj, apartenantaj al la Berna Konvencio aŭ partioj de la Universala Konvencio de UNESKO, ĉar Britio ratifis ambaŭ kaj adaptis sian kopirajtan juron al la postuloj de la du konvencioj.

En Usono la unua leĝo pri aŭtorrajto - tiu de 1790 - rilatis nur al libroj, planoj, mapoj kaj similaj presaĵoj. La leĝo de 1802 vastigis la protekton al gravuraĵoj, artpresaĵoj kaj desegnaĵoj, dum la leĝo de 1831 etendis ĝin ankaŭ al muzikaj verkoj. Sekvis la leĝoj de 1870 kaj 1897, kiuj enkondukis la registradon de la kopirajtaj verkoj, kaj tiucele estis fondita aparta Kopirajta Oficejo en la kadro de la Biblioteko de la Kongreso. Originale, laŭ la leĝo de 1831, la daŭro de la kopirajto estis 28 jarojn kun la ebleco longigi ĝin al pliaj 14 jaroj, sed nur en kelkaj kazoj. En 1909 tiu dua periodo estis longigita de 14 al 28 jaroj, tiel ke la normala daŭro estis 28 jarojn, sed estis eble longigi ĝin al pliaj 28 jaroj en strikte limigitaj kazoj: postmortaj verkoj aŭ periodaĵoj aŭ

kompilaĵoj; kopirajtoj de asocioj aŭ korporacioj; kopirajtoj de mendintoj, por kiuj la koncernaj verkoj estis faritaj por pago. La tuta materialo estis fine kodigita en la Kopirajta Akto de 1947.

Unu el la gravaj karakterizoj de tiu leĝo estas, ke la daŭro de la protekto estas relative mallonga. Krome, por akiri la aŭtoran rajton necesas la registrigo en la Kopirajta Oficejo kaj la verko devas esti ellaborita en Usono. Tio kaŭzis malkontenton precipe en la samlingva Britio, ĉar ĉiu usona aŭtoro povis per la unua aŭ simultana - en la daŭro de maksimume 15 tagoj - publikigo de sia verko en Britio aŭ en kiu ajn lando de la Berna Unio akiri kopirajton por periodo multe pli longa ol en la propra lando mem. Tio signifis ke usonaj aŭtoroj ricevadis kompensojn en Britio por verkoj, kiuj jam delonge ĉesis ĝui aŭtorrajtan protekton en Usono mem.

Post la subskribo kaj ratifo de la Universala Konvencio de 1952, kiu por Usono ekvalidis la 16-an de septembro 1955, la Akto de 1947 estis amendita konforme al la postuloj de tiu Konvencio kaj de pluraj interkonsentoj inter Usono kaj aliaj ŝtatoj. Rezulte la postuloj rilate la presigon en Usono, registrigon, deponon de ekzempleroj kaj aliajn formulajojn ne plu validas por la verkoj protektataj de la Universala Konvencio aŭ de apartaj interkonsentoj, subskribitaj de Usono. La amendoj de 1954 konsiderinde vastigis la protekton de alilandaj aŭtoroj kaj iliaj verkoj en Usono.

Sur la eŭropa kontinento Francio certe estas la lulilo de la aŭtorrajta juro. Ankaŭ ĝi havis longan historian evoluon. Nuntempe validas la Leĝo pri Literatura kaj Arta Proprieto de la 11-a de marto 1957. La Leĝo rekonas al la aŭtoro, surbaze de la ago mem de lia intelekta kreado, la ekskluzivan kaj absolutan nematerian, senkorpan proprieton je la kreita verko. La senco de la leĝo estas, ke la personaj aŭ moralaj rajtoj ne estas fordoneblaj en kiu ajn senco, kio signifas ke ili ne povas esti akiritaj de aliaj personoj, sed tio ne signifas, ke la juraj heredantoj ne rajtas utiligi ilin por protekti la nomon, dignon kaj honoron de la aŭtoro post lia morto kaj la integrecon de lia verko. Estas eble proprieti nur la materian elementon de la rajto kaj pri tiu elemento la proprieto de la aŭtorrajto povas libere disponi.

Francio estas membro de la Berna Unio kaj partio de la Universala Konvencio de 1952. Ĝia nuna leĝo estas konforma al la preskriboj de ambaŭ aktoj kaj tial ankaŭ Francio donas vastan protekton al alilandaj aŭtoroj kaj al verkoj kreitaj en aliaj landoj, ĉio surbaze de la principoj de la du konvencioj.

En Soveta Unio la aŭtoraj juro estis pli frue entenata aŭ en specialaj leĝoj aŭ en la civilaj kodoj, depende de la respublikoj. Nuntempe la bazaj reguloj troviĝas en la t.n. Fundamenta Principaro de Civila Juro de USSR kaj de la Uniaj Respublikoj de decembro 1961, kiel ankaŭ en apartaj ĉapitroj de la respublikaj civilaj kodoj, konforme al la bazaj reguloj.

Laŭ tiuj leĝoj la protekto rilatas al verkoj de scienco, artoj kaj literaturo, publikigitaj aŭ ankoraŭ nepublikigitaj, sed jam konkretigitaj en rekonforma formo. La leĝo protektas la aŭtorojn de verkoj publikigitaj la unuan fojon en Soveta Unio, aŭ troviĝantaj en iu objektiva /konkreta/ formo sur la teritorio de Soveta Unio, senkonsidere al la ŝtataneco de la aŭtoro. Plue, laŭ la soveta juro, estas protektataj ankaŭ la verkoj de sovetaj civitanoj, publikigitaj la unuan fojon en eksterlando aŭ troviĝantaj tie en iu objektiva formo, eĉ se ili ne estas publikigitaj. En ĉiuj aliaj kazoj la protekto efektiviĝas nur surbaze de internaciaj interkonsentoj, kutime kulturaj konvencioj.

Soveta Unio aligis nek al la Berna Konvencio, nek al la Universala Konvencio de UNESKO, kio signifas, ke eksterlandaj aŭtoroj kaj iliaj verkoj ne estas protektataj, se ili ne publikigas siajn verkojn unue en Soveta Unio, aŭ se tiuj verkoj ne troviĝas tie en iu konkreta formo. Plue, kiel jam menciite, traduko de iu verko ne estas malobservo de aŭtorrajto, senkonsidere al la demando ĉu la originalo estis unue publikigita en la lando aŭ eksterlande, ĉu la aŭtoro estas soveta civitano aŭ ne. Tio faras la neprotektitan kampon treege granda kaj tio speciale sentiĝis en la rilatoj de Soveta Unio kun la landoj havantaj similan soci-politikan strukturon. Tial, en la kadro de scienca kaj ĝenerale kultura kunlaborado inter Soveta Unio kaj la menciitaj landoj, estis subskribitaj pluraj konvencioj, kiuj enhavas ankaŭ regulojn pri la reciproka protekto de la aŭtorrajtoj. En 1956 Soveta Unio subskribis tiaspecajn konvenciojn kun Albanio, Bulgario, Ĉeĥoslovakio, Orienta Germanio, Hungario, Norda Koreo, Mongolio, Pollando, Rumanio, P.R.Ĉinio, Norda Vietnamio kaj Jugoslavio.

La ĉefaj rajtoj de la aŭtoroj estas: /i/ publikigi, reprodukti aŭ cirkuligi sian verkon sub sia nomo, sub pseŭdonimo aŭ anonime; /ii/ ricevi kompensojn por la utiligo de la verko fare de aliaj personoj; /iii/ malpermesi kiun ajn ŝanĝon. Tio estas nur la ĝeneralaj principoj. En pluraj kazoj aliaj personoj povas utiligi la verkon sen la konsento de la aŭtoro, ĉu kun deviga pago de kompenso, ĉu senkompenso, sed en ĉiu okazo kun la deviga mencio de lia nomo.

Sen la konsento de la aŭtoro, sed kun pago de kompenso, oni rajtas, ekzemple, publike prezenti iun verkon; mekanike registri verkon kun la celo publike reprodukti ĝin en formo de filmo, gramofondisko, sonbendo k.s.; utiligi literaturajn tekstojn por komponi muzikaĵojn kun tekstoj.

Sen la konsento kaj sen pago de kompenso, sed kun mencio de la aŭtoro, oni rajtas utiligi ies verkon por krei novan, krei sendependan verkon, kun la escepto de transformado de fikcia verko en dramon, aŭ inverse, k.s.; reprodukti en sciencaj kaj kritikaj verkoj, aŭ en edukaj kaj popularaj politikaj publikaĵoj partojn de protektataj verkoj en la limoj difinitaj de la leĝo; informi en la gazetaro aŭ filmĵurnaloj, per radio aŭ televido pri la publikigitaj verkoj kun citaĵoj el ili, aŭ pri publikaj paroladoj kaj raportoj; reprodukti per kiu ajn metodo, kun la escepto de mekanika kontakta kopiado, verkojn de arto en publikaj lokoj. Tiu lasta permeso tamen ne koncernas artaĵojn en ekspozicioj, muzeoj aŭ galerioj.

Principe, la aŭtorrajto apartenas al la verkinto dum la daŭro de lia vivo, sed la respublikaj leĝoj povas mallongigi la daŭron en iuj kazoj. Post la morto de la aŭtoro, la rajto transpasas al la heredantoj aŭ aliaj personoj rajtigataj de la leĝo por periodoj difinitaj en la kodoj, kutime 15 jarojn ekde la 1-a de januaro de la jaro, en kiu la aŭtoro forpasis. Se la aŭtorrajto apartenas al organizaĵo, la daŭro estas senlima, kaj se la organizaĵo estas likvidita, la aŭtorrajto pasas al la ŝtato senlime.

Fine, estas menciinde, ke en Soveta Unio la ŝtato rajtas devige elaciĉeti la aŭtorrajton ĉe de la aŭtoro ĉu de liaj heredantoj, laŭ speciala proceduro. Krome, la ŝtato povas monopoligi la rajton traduki en la rusan lingvon verkojn publikigitajn en aliaj lingvoj ĉu sur la teritorio de la RSFSR ĉu ekster ĝiaj limoj. Similaj preskriboj troviĝas en la kodoj de aliaj respublikoj.

Estas evidente, ke pro la ekonomia kaj soci-politika strukturo de Soveta Unio la monopolo de la ŝtato sentiĝas tre forte ankaŭ en la sfero de la aŭtorrajto.

VI. Internacia Protekto

Kiel vidiĝas el la tuta historia evoluo de la aŭtoraj rajtoj kaj el la leĝoj de diversaj landoj, ĉiu ŝtato unuavice protektis kaj protektas siajn proprajn civitanojn kaj la verkojn unue publikigitajn sur sia propra teritorio senkonsidere al la ŝtataneco de la aŭtoro. Tiun gravan malplenan, kiu kaŭzis, ke grandega nombro da aŭtoroj kaj amaro da verkoj estis sen protekto, oni komencis sifube frue plenigadi per interŝtataj konvencioj, kiuj garantiis protekton surbaze de reciprokeco kaj tiel almenaŭ parte mildigadis la malbonon. Sentigis, tamen, ĉiam pli urĝe ankaŭ la bezono reguligi la tutan aferon per kolektivaj interkonsentoj, al kiuj povus aliĝi ĉiuj aŭ almenaŭ kiel eble plej multaj ŝtatoj, tiel ke ĉiu aŭtoro, senkonsidere al sia ŝtataneco, kaj ĉiu verko, tute egale kie ĝi estis unue produktita, estu protektataj en aliaj landoj. Tiun celon grandparte atingis la t.n. Berna Konvencio, la Tutamerika Konvencio por la Okcidenta Hemisfero kaj la Universala Konvencio de UNESKO.

La Berna Konvencio pri aŭtorrajto estis subskribita en la jaro 1886. Entute partoprenis la Konferencon nur 9 ŝtatoj: Belgio, Francio, Germanio, Haitio, Italio, Hispanio, Svislando, Tunizio kaj Unuigita Reĝlando. Tiuj ŝtatoj, kunvenintaj en Bern, akceptis konvencion kaj decidis organiziĝi en aparta unio, konata kiel la Berna Unio. Poste la Konvencio estis plurfoje kompletigita kaj reviziita, ĉar necesis adapti ĝin al la novaj bezonoj de internaciaj kulturaj intersanĝoj. La lasta revizio okazis en Bruselo la 26-an de junio 1948, pro kio la Konvencio estas ofte nomata ankaŭ "Brusela Konvencio". Paralele, al ĝi aliĝadis aliaj ŝtatoj. Nuntempe al la Berna Unio entute apartenas ĉ. 30 ŝtatoj, sed nek Usono nek Soveta Unio troviĝas en ĝi. La Bruselan Konferencon partoprenis ankaŭ kelkaj ŝtatoj el orienta eŭropo: Ĉeĥoslovakio, Hungario, Pollando kaj Jugoslavio.

La Berna Konvencio kiel fine reviziita en Bruselo prezentas altan nivelon de protekto de la aŭtoraj rajtoj en la landoj, apartenantaj al la Unio. Ĝi protektas ĉiujn rajtojn de aŭtoroj koncerne iliajn literaturajn kaj artajn verkojn, senkonsidere al la formo en kiu ili esprimiĝas. Sekve, estas protektataj literaturaj, sciencaj kaj artaj libroj, broŝuroj kaj skribaĵoj; lekcionoj, prelegoj, paroladoj kaj aliaj verkoj de la sama speco; teatraĵoj kun aŭ sen muziko; koreografiaj verkoj, enscenigoj kaj aktorado difinitaj skribe aŭ alimaniere; muzikaj komponaĵoj kun aŭ sen vortoj; kinofilmoj kaj verkoj produktitaj en maniero analoga; verkoj de pentroarto, arkitekturo, desegnado, skulptoarto, gravurado kaj litografio; fotoverkoj kaj verkoj produktitaj analoge; ĉiuj verkoj de aplikitaj artoj; ilustraĵoj, geografiaj mapoj, planoj, skizoj aŭ plastikaj verkoj pri geografio, topografio, arkitekturo aŭ scienco. Same tiel estas protektataj la tradukoj, adaptoj, aranĝoj k.s., ĉio, kompreneble, post la konsento de la aŭtoro de la originala verko. La Konvencio protektas la personajn kaj materiajn rajtojn de la aŭtoroj. La daŭro estas etendita al la vivo de la aŭtoro kaj 50 jarojn post lia morto. La membroj de la Unio konsentis protekti sen formalaĵoj ĉiujn nepublikigitajn verkojn de la civitanoj de aliaj ŝtatoj kaj ĉiujn verkojn unue publikigitajn en kiu ajn ŝtato de la Unio. La oficejo de la Internacia Unio por Protekto de Literaturaj kaj Artaj Verkoj troviĝas en Svislando. Ĝia ĉefa celo estas prizorgi la observon de la Konvencio, kolekti ĉiaspecajn informojn en ligo kun la Konvencio kaj doni la necesajn sciigojn al la ŝtatoj-membroj. La oficiala lingvo de la oficejo estas la franca: unu el maloftaj kazoj de unusola oficiala lingvo. La membroj de la Unio

proporcie kontribuas por la elspezoj de la oficejo. En la praktiko la Konvencio rigore aplikigas kaj donas tre kontentigajn rezultojn.

La t.n. Tutamerika Konvencio estis subskribita en Buenos Aires en 1910. Al ĝi povas aliĝi nur la ŝtatoj de ambaŭ Amerikoj. La Konvencio preskribas, ke la aŭtoroj, civitanoj de kiu ajn el la kontraktantaj partioj, kiuj ĝuas aŭtorrajton en sia propra lando, havas en ĉiu alia ŝtato-Membro de la Konvencio la samajn rajtojn, kiel la civitanoj de ĉiu alia ŝtato. Entute 17 ŝtatoj, inkluzive Usono, aliĝis al tiu Konvencio.

Kvankam granda nombro da civilizitaj nacioj apartenas al la Berna Unio kaj sufiĉe granda nombro da ŝtatoj aliĝis al tiu de Buenos Aires, dum pluraj ŝtatoj aliĝintaj al la menciitaj du Konvencioj, aŭ ekster ili, havas apartajn interkonsentojn pri la reciproka protektado de la aŭtoraj rajtoj, tamen ne ekzistas ia tutmonda konvencio, kiu difinus egalajn ĝeneralajn principojn, aplikeblajn ĉie. Tial jam en 1947 UNESKO iniciatis la ellaboron de precize tia Konvencio. En la Sekretariato mem de tiu Organizaĵo estis formita en 1948 aparta fako, kies celo estis kolekti la materialon por la necesaj preparlaboroj. Fine, konforme al la decidoj de la Ĝenerala Konferenco en Parizo en 1952 - la sama, kiu akceptis la Peticion favore al Esperanto kaj komisiis la sesion de Montevideo fintrakti ĝin - la Ĝenerala Direktoro de UNESKO kunvenigis en Ĝenevo, laŭ la invito de la svisa registaro, Konferencon kies tasko estis akcepti la tekston de Universala Aŭtorrajta Konvencio. Entute partoprenis 50 ŝtatoj, inter kiuj Britio, Francio, Usono kaj Jugoslavio el Orienta Eŭropo. Ne partoprenis Soveta Unio, P.R.Ĉinio kaj pluraj aliaj grandaj kaj malpli grandaj ŝtatoj.

Necesas tuj diri, ke la celo de la Universala Konvencio ne estis kaj ne estas forigi aŭ anstataŭigi la Bernan Konvencion aŭ aliajn interkonsentojn rilate la aŭtorrajton. Ĝia celo de la komenco estis krei tiel larĝan kadron de ĝeneralaj principoj kaj reguloj, kiuj povus esti akceptitaj de ĉiuj ŝtatoj, tute egale ĉu ili estas jam membroj de la Berna Unio, aŭ de la Tutamerika Konvencio aŭ de kiu ajn alia grupiĝo. Sekve, la Berna Konvencio restas valida por ĉiuj membroj de la Unio, sed la Universala Konvencio estas valida kaj por la membroj de la Berna Unio, kiuj ratifis la Universalan Konvencion, kaj por ĉiuj aliaj ratifintoj. La preskriboj de la Universala Konvencio estas pli ĝeneralaj ol tiuj de la Berna, kio ebligis al multaj ŝtatoj, unuavice al Usono, ratifi ĝin, kvankam ili ne estas membroj de la Berna Unio.

La Konvencio konsistas el 17 artikoloj. Al ĝi estas aldonita unu rezolucio kaj 3 protokoloj kun diversaj precizigoj. Ĝi jam delonge ekvalidis konforme al la art.9. El lingva vidpunkto estas interese menci, ke la angla, franca kaj hispana tekstoj estas aŭtentikaj, sed ke la Sekretariato de UNESKO devis fari tekstojn en la germana, itala kaj portugala, kiuj estas konsiderataj kiel oficialaj /art.16/.

La esenca principo de la Konvencio estas, ke ĝi donas internacian protekton al aŭtorrajto en kiu ajn lando aliĝinta. Laŭ la art. 2 de la Konvencio distingo estas farita inter publikigitaj kaj nepublikigitaj verkoj. La publikigitaj verkoj de civitanoj de kiu ajn aliĝinta ŝtato kaj verkoj publikigitaj por la unua fojo en tiu ŝtato ĝuas en ĉiu alia aliĝinta ŝtato la saman protekton, kiun ĝuas ĝiaj civitanoj. Plus, nepublikigitaj verkoj de civitanoj de ĉiu aliĝinta ŝtato ĝuas la saman protekton en kiu ajn alia aliĝinta ŝtato, kiel ĝiaj propraj civitanoj. Do, la civitanoj de ĉiuj aliaj ŝtatoj-partioj de la Konvencio estas egaligitaj rilate la aŭtorajn rajtojn al la propraj civitanoj. La daŭro de la

aŭtorrajto etendiĝas al la vivo de la verkinto kaj minimume 25 jarojn post lia morto. Grava estas ankaŭ la art.3 de la Konvencio, laŭ kiu la sola formalajo por ĝuo de la protekto estas, ke la verko havu la signon c en malgranda cirklo kun indiko de la proprietulo de la aŭtorrajto kaj la jaro de la unua publikigo montrita en tia maniero kaj sur tia loko, ke ne povu esti dubo pri la postulata aŭtorrajto. Por la celoj de la Konvencio, ĉiuj aliaj postuloj laŭ la internaj leĝoj de la aliĝintoj, ne validas. Krome, se la minimumaj preskriboj de la Konvencio estas kontraŭaj al internaciaj interkonsentoj, validaj estas la reguloj de la Konvencio.

Aparta Komitato en la sino de UNESKO havas la taskon studi ĉiujn problemojn en ligo kun la aplikado kaj funkciado de la Konvencio. Ĝi konsistas el la reprezentantoj de 12 ŝtatoj. La membroj estas nomataj por 6 jaroj, sed ĉiun duan jaron oni reelektas unu trionon.

o o o o

o

Kvankam kvindeko da ŝtatoj aliĝis en tiu aŭ alia formo al la Universala Konvencio, tamen multaj ankoraŭ troviĝas ekster ĝi kaj tial ĝi ne estas deviga por ili. Tio signifas, ke, malgraŭ la longaj klopodoj ĝeneraligi la protekton de la aŭtorrajtoj, tamen en multaj mondopartoj tiun protekton ĝuas nur la civitanoj de la koncernaj ŝtatoj aŭ la verkoj unue publikigitaj en tiuj ŝtatoj, sed ne la aliaj aŭtoroj. La malutilo kaj por la aŭtoroj kaj el la vidpunkto de justeco en la kulturaj interŝanĝoj, estas evidenta kaj bedaŭrinda.

Aliflanke, oni devas ne forgesi, ke per la Universala Konvencio de UNESKO estas, malgraŭ ĉio, farita granda paŝo antaŭen. Nombro da ŝtatoj, kiuj pli frue apartenis al neniu kolektiva interkonsento, aliĝis al la Konvencio kaj tiamaniere ebligis la teritorian vastigon de la jura protekto de la aŭtorrajtoj, senkonsidere al la nacieco de la aŭtoro kaj al la loko de publikigo de lia verko. Ĉar la Konvencio estas malfermita por aliĝo de kiu ajn ŝtato, tute egale ĉu ĝi estis reprezentita en Ĝenevo aŭ ne, oni povas nur esperi, ke kun la tempo ankaŭ aliaj ŝtatoj aliĝos al ĝi, tiel ke ĝi prave portos la nomon "Universala" kaj protektos ĉie en la mondo la fundamentajn rajtojn de la aŭtoroj ne nur en ilia intereso, sed ankaŭ en tiu de la ĝenerala kultura progreso. Tio faciligos la kulturajn interŝanĝojn, helpos al evoluigo de la kulturaj rilatoj inter la popoloj, kontribuos al kulturo ĝenerale, kiu, certe ne estas afero nur de la aŭtoroj, nek posedaĵo ekskluzive de unuopaj nacioj, sed ankaŭ - en la mondo de hodiaŭ kaj ankoraŭ pli en tiu de morgaŭ - havaĵo de la tuta homaro.

Prof. Dro Ivo Lapenna

- Britujo -

ESPERANTO KAJ LA JURISTOJ.

Ĉu la juristoj bezonas Esperanton?

Por povi ĝuste respondi al la ĵus metita demando, ni devas antaŭe meti alian demandon: Ĉu la juristoj bezonas internaciajn interrilatojn?

Al ĉi tiu antaŭdemando jam tre multfoje donis jesan respondon la vivo mem. Internacia komerco signifas amasan estigon de internaciaj kontraktoj kaj el parto de tiaj kontraktoj neeviteble rezultas juraj diskutoj, procesoj kaj ekzekucioj. Ĉu ŝtata, ĉu elektita tribunalo okupiĝas pri tia proceso, ĝi nepre devas

koni ankaŭ eksterlandan juron kaj eventuale informiĝi pri eksterlandaj komercaj kutimoj. Similaj problemoj ekestas en la familia juro se por ekzemplo civitanoj de malsamaj civitanoj geedziĝis kaj poste komenciĝas inter ili eksedziga aŭ havaĵkoncerna proceso. Ankaŭ en priheredaj aferoj ofte okazas, ke la testamentinto kaj la heredanto vivas /pli ĝuste: la testamentinto nur vivis/ en malsamaj landoj, eĉ eble la heredaĵo mem troviĝas sur la tereno de tria lando k.t.p.

En tiaj kaj similaj kazoj, la juristoj, kies devo estas aranĝi la aferon, sendube bezonas informojn kaj eble kunlaboron de siaj eksterlandaj kolegoj.

Ankaŭ la krimuloj ne respektas la landlimojn. La figuro de la internacia krimulo jam fariĝis kriminalistika kategorio: li faras siajn fiagojn en diversaj landoj eĉ en pluraj kontinentoj, kaj persekuti lin sukcespromese nur tiel estas ebla, se la policaj instancoj interesigantaj pri la persekuto, reciproke informas unu la alian koncerne la indikojn, kiuj estas necesaj por la aresto. Ĉiam pli ofte okazas, ke policoj de diversaj landoj faras konkordigitan planon por trovi fuĝintan krimulon. Ankaŭ la atestantoj pri tiaj aferoj loĝas en malsamaj landoj kaj oni devas klarigi per ilia priaŭskulto ankaŭ tiajn demandojn, kiuj interesas la policon aŭ tribunalon de iu alia lando.

Do, la vivo donis jesan respondon al la antaŭdemando. La laboro de advokatoj, juĝistoj, prokuroroj kaj policanoj ofte utiligas internaciajn interrilatojn. La kono de foje tiu foje alia lingvo estas necesa por la diversaj aferoj, sed la plejparto de la menciitaj personoj komprenas nur sian gepatran lingvon. Tial ili devas utiligi interpretadojn kaj tradukojn, sed ĉi tiuj estas multekostaj kaj tempokonsumaj, krome povas kaŭzi malprecizecojn kaj miskomprenojn. La plej granda malavantaĝo signifas eble la tempa malŝparo, ĉar la malfruo povas endanĝerigi la sukceson de la proceduro.

La utileco de Esperanto por la policoj estas la plej facile komprenebla. En la pasinteco jam okazis esperigaj iniciatoj sur tiu ĉi tereno, sed la plialtigo de la internacia streĉo kaj la eksplodo de la du mondmilitoj estis malfavoraj al la ideo de internacia kunlaboro. Ŝajnas, ke nuntempe la aŭ spicioj jam estas favoraj, pli bonaj, ol antaŭ kelkaj jaroj.

Kiam mi klopodas doni al la leganto skizan bildon de la pasintaj organizaj eksperimentoj, mi devas enkonduke diri, ke la indikoj, estantaj je mia dispono, estas nekompletaj kaj plejparte malnovaj. Do, la donota bildo certe estas mankhava. La celo de mia artikolo estas instigi la esperantistajn kolegojn, ke ili kompletigu la bildon, riparu ties mankojn kaj ekspliku siajn proprajn konsiderojn. Se la artikolo ekigos fekundan polemikon, ĝi jam atingis sian ĉefrolon.

La iniciatinto de la internacia kunagado de policaj esperantistoj estis hungara policoficiro, A. Marich, kiu en jaro 1908 ekaperigis la Polica Revuo-n. Bedaŭrinde Marich havis tiujn malavantaĝajn trajtojn de karaktero, kiuj ofte troviĝas en esperantistoj: multe pli forta estis en li la entuziasmo, la bonvola senpacienco ol la kapablo por persista, praktika laboro. Li ne taksis la realajn eblecojn seniluzie, malatentis aŭ bagatelumis la malhelpojn, ne atribuis signifon al la opinioj de aliaj interesuloj. La vivdaŭro de la Polica Revuo estis tre mallonga.

En la jaro 1911 du policoficiroj, A. Miguière kaj E. Tison iniciatis la fondigon de la Internacia Esperantista Polica Asocio kaj samtempe ekaperigis la revuon: Internacia Polica Bulteno. /La Esperantista Polica Asocio, kiu fondiĝis preskaŭ samtempe en urbo Antwerpen, ne havis internacian karakteron, sed estis belga organizaĵo./ Ĉio ĉi ĉesigis pro la eksplodo de la unua mondmilito.

Post la mondmilito denove anoncis sin Marich kun revuo: La Policisto. En la nürnberg-a mondkongreso /1923/ la reprezentantoj de ses landoj fondas la Tutmonda Polica Ligo-n. Marich nun klopodas unuigi ĉi tiun Ligon kaj la similajn organizaĵojn en unusolan Ligon planitan de li /Tutmonda Ligo de la Ordo/. Sed lia agado rezultigas nur kaoson, lia plano ne havas sukceson kaj en 1928 La Policisto ĉesigas sian aperadon. Post la retiriĝo de Marich oni revivigas la Tutmonda Polica Ligo-n en urbo Dresden /1930/ kun nova nomo, Internacia Polica Ligo sub prezido de la bern-a Sro M.Rath.

Tiutempe en multaj lokoj organiziĝis esperantaj lingvokursoj por policistoj. En la germana imperio -en Saklando- la laboro de policaj esperantistoj ricevis ŝtatan subtenon. Laŭ dispozicioj de la 1927-jara ekzamenregularo, la ekzamenitaj policistoj portis insignon sur siaj uniformoj: la ekzemplon sekvis ankaŭ Prusujo. En kelkaj urboj /por ekzemplo Leipzig, Dresden/ funkciis en la centraj policoficejoj esperanta deĵorservo.

En la jaro 1933 ŝtatkonsilanto Mouton, unu el la gvidantoj de la pariza policprefekturo, fariĝis prezidanto de IPL. La situacio jam ŝajnis evolui tute esperige, reviviĝis Internacia Polica Bulteno. Sed tiam aperis sur la politika scenejo de Eŭropo la germana nazia ŝtato kaj ĉiuj pacaj, progresemaj internaciaj kunagadoj forvelkis.

Post la dua mondmilito denove eklaboris la esperantistaj policianoj. Mi ne konas la novajn rezultojn. Oni diras, ke la plej grava internacia polica organizaĵo, la t.n. Interpol /Organisation Internationale de Police Criminelle/ opinias favore pri Esperanto.

Juristoj en strikta senco, t.e. juĝistoj, advokatoj, prokuroroj, kodifikatoroj ktp. kaj la sciencaj kultivantoj de la juro ankaŭ bezonas Esperanton. Mi rigardu nur la plej gravan eblecon ĉu el praktika, ĉu el scienca vidpunktoj. Temas pri tio ke -per samtempa kunlaboro de l'esperantistaj juristoj el multaj landoj- estus farenda la esperantlingva traduko de la tutmondaj kodoj /leĝlibroj/. Al tiu tasko strikte apartenas alia: por daŭra kompletiga laboro oni devos certigi, ke la tekstoj ĉiam estu konformaj kun la ĵus validaj naciaj tekstoj. Laŭ mia opinio ĉi tiun laboron oni devus komenci per la traduko de la kriminalaj kodoj kaj kriminalproceduraj kodoj.

Inter la nunaj cirkonstancoj la eldono de la tiel farotaj esperantlingvaj kodoj verŝajne ne estus profitdona. Tial sufiĉus krei ties eblecon, ke la organo disponanta pri la tradukokolekto /p.e. la centro de UEA/ sendu -post enpago de la fikso-takso- mikrofilmon aŭ fotokopion de la dezirata kodo aŭ kodparto al la petantoj.

Tiumaniere la interesiguloj pli certe ricevus fidindan, aŭtentikan tekston, ol se li enmiksus trian lingvon. Por ekzemplo la kriminala kodo de Turkujo aperis -same kiel la plejparto de similaj kodoj- en germanlingva traduko. Ni supozu, ke finna juristo deziras ekkoni la turkan kodon helpe de ties germanlingva traduko. En ĉi tiu kazo la erareblecoj ekzistas unue en la turka-germana kaj due en la germana-finna traduko. Se oni uzas esperantlingvan tradukon, tiam la nombro de erareblecoj estas nur unu. Ĉu tiu estas malpli danĝera. Kial?

Tial, ĉar: 1. La esperantan tradukon faras tia juristo, por kiu la lingvo de la originalo estas gepatra lingvo. 2. Ĉiuj tradukantoj uzas la saman esperantlingvan juran fakvortaron, pli ĝuste la diverslingvaj esperantaj fakvortaroj havas komunan bazon. La centro, kiu kolektas la tradukojn, kontrolas tiujn rilate al lingva korekteco.

Sed oni povus rajte menci kiel kontraŭargumenton, ke la "komuna bazo", la detala internacia fakvortaro de juraj esprimoj, ankoraŭ ne ekzistas. Nur mallonga kompilo aperis antaŭ multaj jaroj. El nacilingvaj fakvortaroj mi konas nur la libron de N.Liebeck /Juristisches Wörterbuch Deutsch-Esperanto. - Berlin 1931. Eldonis M.Haase. 86 p./.

La kontraŭargumento estas vera. La detala fakvortaro estos kompilebla nur post la unua "tako" de la laboro, t.e. unue la centra redaktkomitato devos ricevi la "krudajn" kodtradukojn el la elektitaj landoj, kaj tiu ĉi komitato devos -post faka kaj lingva kontrolo- decidi pri la diversaj terminologiaj problemoj kaj koncepti la necesajn difinojn. Tiu ĉi laboro ĝustadire jam signifas la redakton de la supre menciita, aŭtentika fakvortaro de kriminala juro kaj kriminalistiko. La vortaro prezentos la fakesprimojn kun esperantlingvaj klarigoj, laŭ kiuj la kodtradukoj estos unuecigindaj.

Memkompreneble la tradukantoj en la unua "labortako" ankoraŭ ne povas uzi la fakvortaron, kies redakto ja baziĝas ĉefe sur ilia laboro. La redakta komitato elektas el la sinonimoj uzataj en diversaj tradukoj /aŭ el krom tiuj/ la "oficialan" fakesprimon. Post terminologia unuecigo /laŭ la oficiala fakvortaro/ fariĝos la unuopaj tradukoj ankaŭ oficialaj.

La supre proponita laboro riĉigus Esperanton kaj signifus utilan kontribuon al laboro de sciencaj kunlaborantoj de la internacia jurkomparado.

Al la redakta komitato certe helpos la -ne tro riĉa- ekzistanta jura fakliteraturo en Esperanto. M. Liebeck /la aŭtoro de la menciita germana fakvortaro/ aperigis kelkajn artikolojn, kaj li skribis -kune kun E.Kliemke kaj aliaj- la ampleksan germanlingvan eseon: Esperanto und Recht /Esperanto kaj juro/ en la jaro 1928. Kriminalistojn sendube interesas, ke en Budapeŝto aperis -tradukite de V. Tóth- la Kriminologio de R.Vámbéry /1924/; en Praha oni eldonis la disertacion de J.Vavrovsky pri Krimuloj profesiaj /1930/.

En 1949 mi ricevis sciigon pri penadoj por refondo de la iama Internacia Societo de Esperantistaj Juristoj. Finfine en 1957 fondiĝis Internacia Asocio de Juristoj Esperantistaj, kies celo estas evoluigi la praktikan uzon de Esperanto inter juristoj kaj helpi ties aplikon en la faka kaj scienca literaturo.

Prof.I.Lapenna estas samtempe la prezidanto de UEA. Tiu ĉi cirkonstanco estas tre favora por la esperantistaj juristoj. Dum la UK en Budapeŝto ankaŭ la juristoj aranĝis enketon kune kun la Magyar Jogász Szövetség /Asocio de Hungaraj Juristoj/ kaj tie prelegis pri faktoj esperantistaj juristoj el pluraj landoj.

Estas dezirinde, ke IEAJ plifortigu sian agadon. Antaŭkondiĉo de pli efika laboro estas -laŭ sia opinio- la plua evoluo de la retaro de juraj fakdelegitoj: oni devas atingi, ke en ĉiu signifa urbo de la mondo funkciu jura FD. Rimedoj por atingi ĉi tiun celon: IEAJ alvoku en la gazeto Esperanto Revuo Internacia -kaj ankaŭ en aliaj gazetoj- la esperantistajn juristojn, ke ili surpronu la taskon de FD; krome unuopaj IEAJ membroj kaj funkciaj fakdelegitoj sendu similan alvokon per letero al persone konataj esperantistaj juristoj en tiaj urboj, kie ankoraŭ ne funkcias FD.

La faka organizado de l'esperantistaj juristoj estas grava afero, sed ne sufiĉa. Sur ĉiu tereno, do ankaŭ sur la diversaj juraj laborterenoj, diversaj /neesperantistaj/ fakaj organizaĵoj ĉiam aranĝas internaciajn kunvenojn. La fakuloj esperantistaj devas en tiaj kunvenoj partopreni ankaŭ en iomete organizata formo /"Esperanta ĉeesto"/. Ili proponu ofere sian helpon al la organiza laboro kaj klopodu aranĝi, ke en la programo de laborkunvenoj estu ankaŭ esperantlingva prelego aŭ alparolo. Tio devas okazi memkompreneble laŭ konsento de la aranĝantoj,

ĉiam prizorgante aŭtentikan interpretadon al la neesperantista aŭskultantaro. Por eviti erarojn kaj troigojn, kaj sekuri la racian akordigon de taskoj kaj fortoj, estus konsilinde, ke la gvidantaro de IEAJ okupiĝu pri la principoj de tia ĉi agado kaj publikigu ilin en la preso.

Mi esperas, ke la esperantistaj juristoj tutmonde kontribuos al la evoluigo de organizata, praktika kunlaboro kaj ilia penado atingos sukceson.

Dro János Székely
scienca esploristo

- Hungarujo -

LA ŜTATANECO EN LA ANGLA JURO

Komuna leĝo pri la ŝtataneco validas en la Unuiginta Regno /t.e. Anglujo, Skotlando, kaj Norda Irlando/ kaj kelkaj malgrandaj dependaj landoj /ekz. Gibraltaro, Hong-Kong/. Do en la subaj alineoj la termino Britujo ampleksas la diritajn teritoriojn, kaj brita ŝtataneco havas konforman signifon.

1. Akiro de ŝtataneco.

/a/ Laŭleĝe akiras britan ŝtatanecon la jenaj: -

/i/ Infano, kiu naskiĝas en Britujo.

/ii/ Infano naskiĝanta ekster Britujo de brita patro, kiu mem naskiĝis en Britujo.

/iii/ Infano naskiĝanta ekster Britujo de brita patro /ne mem naskiĝinta en Britujo/, se oni registrigas la infanon en brita konsulejo antaŭ ol ĝi havas unu jaron.

/iv/ Infano, kiun laŭleĝe adoptas brita ŝtataneco.

/v/ Edzino de brita edzo, se ŝi prijuras fidelecon al la ŝtato kaj registrigas la juron.

/b/ Akiro laŭ peto.

La antaŭkondicioj estas la jenaj: -

/i/ Logado en Britujo /aŭ servado al la brita ŝtato/ dum almenaŭ kvin pasintaj jaroj.

/ii/ Intenco pri estonta logado en Britujo /aŭ estonta servado al la brita ŝtato/.

/iii/ Sufica scipovo pri la angla lingvo.

/iv/ Bona morala karaktero.

La procedure postulas skribitan peton kaj /post oficiala akcepto de ĉi tio/ juron pri fideleco al la ŝtato. La kosto estas 25 funtoj sterlingaj.

2. Perdo de ŝtataneco.

/a/ Oni laŭleĝe perdas la britan ŝtatanecon se, jam posedante alian ŝtatanecon, oni tiun formale rezignas.

Brita virino ne perdas la ŝtatanecon pro edziniĝo al fremdulo.

/b/ Persono kiu laŭ peto akiris la britan ŝtatanecon povas pro administra decido ĝin perdi en ĉiu ĝi la subaj kazoj: -

/i/ se li akiris la ŝtatanecon malhoneste.

/ii/ se li sin montris malfidela al la brita ŝtato.

/iii/ se, dum la unuaj kvin jaroj de lia brita ŝtataneco, oni lin kondamnis en iu ajn lando al malliberejo por almenaŭ unu jaro.

/iv/ se li logadis dum almenaŭ sep jarojn ekster Britujo sen servado al la brita ŝtato kaj sen ĉiujara sinregistriĝo en brita konsulejo.

3. La akiro de brita ŝtataneco ne automata inkluzivas la familion de la ŝkiranto. Tiu tamen rajtas peti, ke ankaŭ liaj neplenaj infanoj farigu britaj ŝtatanoj.

4. La angla juro opinias, ke ĉiu ŝtato rajtas difini siajn anojn kaj fiksi iliajn kvalifikaĵojn. Oni do libere rekopas tion, ke persono povas havi pluroblan ŝtatanecon. Tamen samtempa fremda ŝtataneco ne povas, laŭ la angla juro, senkulpiĝi britan ŝtatanon pri malplenumo de la devo de brita ŝtataneco.

5. La ŝtataneco ne ludas gravan rolon en la angla privata jure internacia, ĉar preskaŭ ĉiujn civilajn rajtojn kaj devojn oni pritaksas laŭ la principo de la tiel nomita domicilo /t.e. la laŭleĝe rekonata restadejo de la koncerna persono/ kaj ne laŭ la ŝtataneco.

6. Ĉiu brita ŝtataneco estas samtempe ano de la brita komunumo /anglalingve, "British commonwealth of nations"/ kiu ampleksas diversajn landojn en ĉiuj mondopartoj. Brita komunumano kiu ne estas brita ŝtataneco /ekz. hinda aŭ aŭstralia ŝtataneco/ ne havas absolutan rajton je enmigrado en Britujon, sed se li efektive logadas kvin jarojn en Britujo /aŭ servadas kvin jarojn al la brita ŝtato/ li akiras absolutan rajton je preno de brita ŝtataneco. Ŝtatanoj de la Irlanda respubliko gvas egalajn privilegiojn kun la britaj komunumanoj. En Britujo brita komunumano posedas iujn avantaĝojn kaj ankaŭ subiras kelkajn malavantaĝojn, kompare kun tute fremda persono /ekz. pri politikaj rajtoj kaj devoj, impostoj, dungeblo, k.c./.

E. Gaulling advokato
- London -

taro -Jugoslavio: Sroj Aleksander F i r a kaj Dragoje Z a r k o v i t s, profesoro, respektive docento ĉe Jura Fakultato de Novi-Sad -Orient-Germanujo: Sroj Wolfgang W e i c h e l t kaj Hans Dietrich M o s c h U t z, direktoro de Ŝtat- kaj Jurscienca Instituto de Potsdam-Babelsberg, respektive docento de tiu Ĉi Instituto, Sro Wolfgang L u n g w i t z, estro ĉe Ŝtat- kaj Jurscienca Sekcio de Orinet-Germana Scienca Akademio, Sro Uwe-Jens R e u e r, docento ĉe la Jura Fakultato de Berlin kaj Sro Hans Ulrich H o c h b a u m, docento ĉe la Jura Fakultato de Berlin -Pollando: Akademiano Stefan R o z m a r y n kaj Sro Sylvester Z a w a d s k i, profesoroj ĉe la Jura Fakultato de Warszawa, Sro Andrzej B u r d a, profesoro ĉe la Jura Fakultato de Lublin kaj Sro Wojciech S o k o l e w i c z, scienca ĉefkunlaboranto ĉe la Ŝtat- kaj Jurscienca Instituto de Pola Scienca Akademio -Rumanio: Sro Jon V i n t u kaj S-ino Anita Naschitz - M e i r o v i c i, sekciestro ĉe Jurscienca Instituto de Rumana Scienca Akademio -Sovetunio: Sro A.P. K o s s i c i n kaj Sro Ju.D. O r l o v s k i, vicedirektoro, respektive scienca ĉefkunlaboranto de la Ŝtat- kaj Jurscienca Instituto de Scienca Akademio de Sovetunio, Sro Ju.G. B a r b a s e v, profesoro ĉe la Jura Fakultato de Moskvo kaj Sro D.A. K e r i m o v, profesoro ĉe la Jura Fakultato de Leningrad.

Sro Karel B e r t e l m a n n, scienca ĉefkunlaboranto ĉe la Ŝtat- kaj Jurscienca Instituto de Ĉeĥoslovaka Scienca Akademio kaj Sro M.A. N u d e l j, profesoro ĉe Jura Fakultato de Odessa, ne povis ĉeesti, sed ili alsendis la raportojn.

La konferenco finis sian laboron per ferma parolo de Dro Béla K e m e n e s, dekano de Jura Fakultato en Szeged.

2./ La programon de la konferenco formis kvar temoj: "La loko de la konstitucio en la socialisma sistemo de juro" /raportanto: Akademiano Imre S z a b ó/. "Meĥanismo de la leĝofarado" /raportanto: Prof. János B e é r/- "La disponoj de la socialismaj konstitucioj rilate al la strukturo kaj direktado de la ekonomio" /raportanto: koresponda membro de la Scienca Akademio, István K o v á c s /- "Aktualaj problemoj en la socialismaj landoj rilate al universitata instruado de publika juro kaj ties scienca esplorado"/raportanto: Prof. Ottó B i h a r i/.

Ĉ U V I J A M

pagis Vian Membrotizon?

A B O N U

Vian "Internacia Jura Revuo"-n!

O P I N I O

"... la unua numero de nia revuo estas vere granda atingo de nia relative malgranda Asocio"

/Prof.D-ro Ivo Lapenna, Britujo/

"... aperis multobligite la unua numero de "Internacia Jura Revuo", ... la unua numero entenas naŭ tre valorajn artikolojn de diverslandaj juristoj... Tre valora enhavo, sola domaĝo: la revuo ne estas presita"

/Heroldo de Esperanto/

"... aperis la unua kajero de la "Internacia Jura Revuo". Ni devas danki... kaj fine sukcesis eldoni la revuon. ... Nun ni havas "duan gambon" por marŝi antaŭen. La daŭrigo de la revuo havas du antaŭ kondiĉojn: sufiĉe da abonantoj kaj sufiĉe da artikoloj verkitaj por ĝi.

/D-ro Ludwig Röll, Okc. Germanujo/

"Organo de la Internacia Esperanto-Asocio de Juristoj. Multobligite. Detaloj mankas. ... S-ro Goulding kontribuas al la unua numero pri juro de la angla familio"

/The British Esperantist/

"... unuan numeron mi danke ricevis. Mi organizos baldaŭ por tio."

/Dimitar Dimov, Bulgarujo/

"Siatempe mi ricevis ekzempleron de via interesa kaj alloga revuo pri juraj internaciaj aferoj. Mi legis atente la enhavon kaj mi gratulas vin tutkore"

/Romulo Rocamora, Hispanujo/

"Ankaŭ dankon pro via nova revuo kaj gratulon! Vi faris grandan laboron por Esperanto kaj per Esperanto en via jurista medio. La enhavo, kion mi jam parte konas de la kunveno en Budapeŝto, ja havas intereson ne nur por juristoj internaciaj, sed ankaŭ por ni ordinaraĵoj kun niaj familiaj kaj homaj problemoj. La antaŭpago estas tre bela kaj plaĉa, tute laŭ via skizita plano kun la blua koloro, ktp."

/S-ino Roma Thorsen, Danlando/

"Mi tre dankas al Vi pro la sendita N-ro de "Internacia Jura Revuo", kiu faras tre simpatian impreson laŭforme kaj laŭenhavo. Se ĝi ankaŭ porestonte povos gardi tiun riĉecon de la enhavo, ĝi fariĝos unu el la gravaj specialaj eldonaĵoj en Esperanto".

/Nikola Aleksiev, Bulgarujo/

"Mi ricevis de Vi ankaŭ la I-an N-ron de "Internacia Jura Revuo". Ĝi estas tre bele eldonita, aspektas serioze. Mi bondeziras al Vi, ke ĝi baldaŭ estu presita kaj disvolvigu sukcesplene".

/S-ino H. Dlugosz, Pollando/

"Aperis la 1-a numero de "Internacia Jura Revuo", oficiala organo de internacia Esperanto-Asocio de Juristoj. La grandformata revuo, ofsetita kun presita kovri-

lo, aperas en Budapeŝt sub redakto de d-ro Lajos Márton. Ĝia unua kajero pri-
traktas la egalrajtecon de la seksoj en la familia juro de diversaj landoj."

/Revuo Esperanto/

G L O S A R O

arpeno	ter-mezurunuo /o,575 hektaroj/
burgo	fortigita urb/part/o
cenzo	laŭhavaĵa enklasigo
ĉedomajaĵo	tero private posedata de la kooperativano
destinaĵo	prihavaĵa dispono -ĉe la testamentado- por difinita persono
direktorio	direkta estraro dum revolucia situacio
divorco	eksedziĝo
geedziĝinto	unu partio de la geedzoj neklarigante la sekson
kodifi	leĝokrei, enleĝigi /de/ io/n/
kompano	kompaniano, kunulo
konsilio	konsilantaro
koopo	kooperativo
lukri	perlabori /monon/
noci	malutili
novalo	nekultiva agro
obligio	devigiteco, ŝuldo, /morala/ devigo, materiala intereseco
pakti	fari interkonsenton
prezidio	prezidantaro
prizono	malliberejo
recidivisto	refoje kulpulo, kiu jam estis kondamnita
stinki	malbonodori
streta	mallarĝa
suspendi	eksigi el la ofico provizore ĝis la fino de la disciplina proceso
svaga	malpreciza, malfacile difinebla
trampli	piedbati la teron
vori	mangi, se paroli pri bestoj
vringi	premtordi

.

Redakcio: je propra nomo de la redaktoro

Budapest 502, Pf 42

Fk: Dro József Mátéffy

Fv: Magyar István

Presejo: KPM I. G.H.,

Eng.: III/400/3/179/Bp/1967, 500 pld.

Publikaj Kunvenoj de IEAJ, al kiuj estas invitataj ĉiuj membroj de la Asocio kaj kongresurbaj juristoj-neesperantistoj por pri-trakti komparjuran temon, okaze de la Universalaj Kongresoj:

Mainz /Germanujo/, 1958: Universala Deklaracio de la Homaj Rajtoj,

Bruxelles /Belgujo/, 1960: La pozicio de advokato en diversaj landoj,

Harrogate /Britujo/, 1961: La respondeco de la aŭtoposedantoj,

København /Danlando/, 1962: Evoluoj en la Soveta Juro /1958-1962/,

Den Haag /Nederlando/, 1964: La koncepto de proprieto kaj ĝiaj ĉefaj limigoj en diversaj landoj,

Budapest /Hungarujo/, 1966: La principo de egalrajteco de seksoj en la familia juro de diversaj landoj.